

Imaginea monarhiei habsburgice în opera lui Gheorghe Șincai

Petre DIN

Liceul Tehnologic Mîrșa, Liceul Teoretic „Gheorghe Lazăr” Avrig
Mîrșa Technological Highschool, Gheorghe Lazăr Theoretical Highschool of Avrig
Personal e-mail: petre_din@yahoo.com

The Image / Highlights of the Habsburg Monarchy in the work of Gheorghe Șincai

The victories won by the Austrian army, after the siege of Vienna in 1683, provided to the Habsburg Empire many opportunities for territorial expansion to the south-east of the European continent, but also the moving eastward of the Europe's cultural border. In this context the Habsburg Empire will incorporate Transylvania into its borders. Gheorghe Șincai mentions that 1683 is a milestone in the history of Transylvania, which will feed liberating hopes into the collective Romanian memory, in a messianic sense.

It should be noted that this sensitivity favorable to the Habsburg monarchy existed mainly among the Roman elite regarding that the dynamics of the political changes is evident, instead the lower tier of the social structures remains in the traditional conservatism. This perception will change with the onset of the enlightened reformism during Maria Theresa and Joseph II, that will favor the emancipation of Romanians from the regime of the privileged nations. Gheorghe Șincai was impressed by the personality of Emperor Joseph II, who has stimulated the development of science, of schools and has encouraged the upward social mobility of the Transylvanian Romanians.

Keywords: Gheorghe Șincai; Habsburg Empire; Emperor Joseph II; Transylvania; messianic sense.

Semnarea actului Unirii religioase la 5 septembrie 1700, la Alba Iulia, a stimulat dezvoltarea culturală și materială a românilor transilvăneni. Din punct de vedere cultural, documentul oferea românilor posibilitatea de a înființa școli și de a studia la Colegiul Sfânta Barbara din Viena, la Colegiul Pazmanian și la Colegiul De Propaganda Fide din Roma¹. Printre acești bursieri care au studiat în Occidentul epocii Luminilor s-a remarcat și Gheorghe Șincai. „Deci, ai noștri, s-au înfățișat de la început ca elementul cel mai comod pentru scopurile monarhice. De aici Unirea cu Biserica romană, de aici făgăduielile unei mai bune situații sociale pentru preoții noștri, de aici perspectiva realizării unui viitor politic național, ca o națiune privilegiată pentru români, de aici îngrijirea specială a administrației pentru români, de aici, incontestabil, ridicarea economică și culturală a românilor, de aici însă, fără voia Casei de Austria, creșterea conștiinței politice a neamului nostru”².

În scopul prezentării cât mai pertinente a acestui subiect am considerat că se impune o prezentare sumară a biografiei iluministului transilvănean, Gheorghe Șincai. S-a născut la Râciul de Câmpie, azi Șincai, în actualul județ Mureș, la 28 februarie 1754, descinzând dintr-o familie de nobili rurali. A studiat la seminarul iezuit din Cluj și la gimnaziul piariștilor de la Bistrița. Înzestrat cu aptitudini intelectuale remarcabile, Gheorghe Șincai este trimis să urmeze cursurile universitare la Colegiul De Propaganda Fide din Roma. Într-un interval de cinci ani, cercetează bibliotecile italiene pentru a identifica documente necesare demersului său de a scrie o istorie a românilor³. Acest travaliu științific se regăsește cu modestie în *Elegia* sa:

„Timp de cinci ani petrecut-am la Roma, și-n vremea aceasta

Vrednic de laur fiind, mi s-au dat cele două diplome.
Roma în studii mi-a fost de-ajutor, și-i aduc

mulțumire,

Căci bibliotecile ei mi-au fost totdeauna deschise”⁴.

După finalizarea studiilor, cu doctorat în teologie și filozofie, la Roma, Gheorghe Șincai desfășoară o activitate laborioasă în domeniul învățământului, înzestrând școlile cu manuale, organizând numeroase unități școlare dar și cursuri pentru instruirea învățătorilor rurali. A elaborat împreună cu Samuil Micu prima gramatică tipărită a limbii române: *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (Viena, 1780). Prodigioasa activitate în ipostaza de director școlar al provinciei, exigența și orgoliul său i-au creat conflicte cu oficialitățile laice și confesionale, amplificate și de disputa personală cu episcopul Ioan Bob de la Blaj. „Mândru de faptul că este boier de Făgăraș, din neamurile acelor munteni cu vechi diplome în lada lor, „Georgius Șincai de Șinka” se lua la luptă cu toată lumea, bătându-se cu învățații maghiari și sași, și chiar, pentru alte motive, cu vlădica lui de la Blaj, totul într-o formă foarte rudă, aruncând furia săgeții în dreapta și în stânga, împotriva acelei societăți cu care el nu a voit să se împace”⁵. Conflictul său cu episcopul unit, Ioan Bob, este prezentat de Ioan Chindriș ca o expresie a crizei de conștiință a reprezentanților Școlii Ardelene în fața realităților socio-politice românești de la finalul secolului al XVIII-lea. „Temperament viforos Gheorghe Șincai se ia de gât la propriu cu puternicul episcop de la Blaj, din lupta cu superiorul său rezultând înfrângerea și distrugerea carierei marelui istoric”⁶. Pe fundalul implicării în mișcarea Supplex-ului, a solicitărilor tot mai insistente pentru ameliorarea situației materiale a dascălilor și a școlilor unite, a nerespectării preceptelor vieții clericale, acuzele episcopului Bob se soldează cu arestarea, palmuirea și întemnițarea lui Șincai la Aiud. Invocând calitatea de nobil, după zece luni de detenție, Șincai va fi eliberat, în condițiile achitării unei amenzi și a plății cheltuielilor de judecată⁷. Părăsind Blajul în aceste condiții dificile, Gheorghe Șincai ocupă postul de revizor și corector al tipografiei regești din Buda⁸, apoi temporar pe cel de institutor al copiilor nobilului Daniel de Vaas de la Țaga, viața sa devenind o perpetuă peregrinare prin Transilvania⁹. Fragmente din opera sa, „*Hronica românilor*”, au fost publicate în Calendarul de la Buda în 1808-1809, dar tipărirea sa în totalitate a fost realizată în 1853-1854, la Iași, sub îngrijirea lui Mihail Kogălniceanu și August Treboniu Laurian¹⁰.

Prin programul lor reformator, împărății habsburgici Maria Tereza și în special Iosif al II-lea au obținut loialitatea generației de intelectuali transilvăneni cunoscuți sub numele generic de Școala Ardeleană. Caracteristica esențială a acestora era receptivitatea la ideile iluminismului în formula sa austriacă, a *Aufklärung*-ului. Punând un accent deosebit pe dezvoltarea învățământului și a rațiunii în rezolvarea problemelor societății transilvănene, Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior aveau o

viziune optimistă asupra viitorului. Altă caracteristică a acestora se referea la faptul că ameliorarea statutului social al românilor trebuia să vină de sus, de la împărății habsburgici. Concentrați pe problemele naționale, atenția acestora a fost absorbită de problemele presante ale societății românești privind emanciparea socială, politică și dezvoltarea învățământului¹¹.

Victoriile obținute de armatele austriece după asediul Vienei din 1683 au oferit Imperiului Habsburgic multiple posibilități de expansiune teritorială spre zona sud-estică a continentului european, dar și deplasarea spre Est a frontierei culturale a Europei¹². Insuccesele otomane de la Mohács (1687) și Zenta (1697) au determinat transformarea Imperiului Habsburgic într-un stat dunărean și încorporarea Transilvaniei în frontierele sale teritoriale¹³. În acest context internațional, anul 1683 semnifică un moment important în istoria principatului transilvănean, ceea ce va alimenta în memoria colectivă speranțe eliberatoare, în sens mesianic, fapt remarcat și de Gheorghe Șincai. „Minunate sunt lucrurile Dumnezeuului nostru, al cărui nume să fie laudat din veci până în veci, că din anul acesta a început fericirea, care era să se verse apoi peste neamul cel obidit al românilor”¹⁴. În spiritul adevărului istoric se impune să menționăm că această sensibilitate favorabilă împăratului exista mai mult la nivelul elitei românilor unde dinamica percepției schimbărilor politice era evidentă, în schimb palierul de jos al structurilor sociale va rămâne la nivelul conservatorismului tradițional. Percepția se va schimba o dată cu declanșarea reformismului luminat, care va favoriza emanciparea românilor de sub regimul națiunilor privilegiate.

În concepția lui Gheorghe Șincai, Unirea religioasă a fost inițiativa politică a habsburgilor, intermediată de iezuiți, fapt ce semnifică poziționarea românilor sub patronajul Casei de Austria. Așadar, fundamentul unirii cu biserica Romei a fost dat de interese politice, vizând supremația catolicismului și a Curții Vieneze în Transilvania. Strategia austriacă a întâlnit frustrările românilor ce manifestau în primul rând receptivitate față de avantajele de natură socială, culturală și politică și mai puțin la elementele doctrinale. „Tyrănnia aceasta socotind-o avgustă Casa Austriacă și fiindu-i milă de beții români, după ce au luat Ardealul de la turci, la sfârșitul veacului al șaptesprezecelea, au adus unirea între români din Ardeal, numai ca să poată ajuta nobililor și preoților celor românești, carea unire n-au stat nici stă în alta, fără numai să nu clevețim pre cei ce țin de Biserica Romei, pentru obiceiul lor, iar noi români se ținem obiceiurile Răsăritului și latinii încă se nu ne clevețescă pre noi, căci cele patru puncturi, care sunt între uniți și neuniți cu (ertare se fie zis de mine) necum să le știe români cei proști și ne-nvățați dară dintre cărturarii românești încă mulți nu le înțeleg, ci numai pleve vorbesc, neînțelegând unul pre altul. Unirea aceasta, cum se va arăta la locul său, mai pre urmă numai popilor au folosit, căci acestea

au dobândit puțină scutință cam anevoe, dară nobilii au rămas și rămân cu buzele drâmbăiete până astăzi, căci latinilor destul le iaste că înșălând pre români în partea lor, au putut învinge cu numerul pre calvini, carii, în sine cei mai tari în timpul acela”¹⁵.

Acest text exprimă credința în spiritul civilizator al Imperiului Habsburgic, iar memoria colectivă a perceput în manieră pozitivă gesturile semnificative imperiale în favoarea supușilor români. Pentru realizarea Unirii, Curtea Vieneză a manifestat flexibilitate, solicitând românilor doar acceptarea celor patru elemente doctrinare esențiale: recunoașterea supremației papale, purcederea Sfântului Duh și de la Fiul (filioque), recunoașterea purgatoriului, utilizarea pâinii nedospite la euharistie. În schimbul acceptării unirii, clerul ortodox urma să beneficieze de privilegii asemănătoare cu cele ale clerului catolic¹⁶.

Spirit lucid, intelectual ce transgresa prin ideile sale limitele confesionale, Gheorghe Șincai considera că unirea a asigurat supremația catolicilor imperiali asupra calvinilor dar marea masă a românilor nu au obținut ameliorarea condiției lor materiale. Este posibil ca aceste idei să fi generat resentimentele episcopului Ioan Bob și ele să fi contribuit la tratamentul pe care acesta i l-a aplicat iluministului transilvănean¹⁷. Gheorghe Șincai a sesizat eforturile imperiale de favorizare a elementului românesc și reliefează în opera sa îmbunătățirea condițiilor materiale ale românilor. „După ce s-au luat Ardealul de la turci, prin armele sale cele biruitoare ale avgusteii Casei de Austria, românilor îndată mai bine le-a mers”¹⁸.

Atitudinea lui Șincai față de Imperiul Habsburgic se încadrează în atmosfera intelectuală a secolului al XVIII-lea, dominată de ideologia luminilor, cu nota ei specifică, credința în spiritul salvator al împăratului de la Viena. Pe fundalul existenței traumatizante generată de regimul stărilor privilegiate, personajul salvator era împăratul Leopold I. „Vezi că împăratul Leopold pe niminea a silit la unirea cu romano-catolicii, fără numai cât a vrut să ajute pe românii cei ticăloși, carii până astăzi nu-și cunosc binele și folosul său, ca să fie povățuiți de bărbați născuți din sângele lor, pre carii îi doare de neamul românesc, nu ca pre neamurile cele streine, care numai pentru aceia cârtesc asupra povățuitorilor celor din neamul nostru, ca se poată suga sângele românilor; că altmintrelea n-ar putea trăi sau de-ar și trăi, ar fi mai ticăloși decât românii. Vai neamului românesc, de nu-i va da Dumnezeu înțelepciune!”¹⁹.

Documentul este semnificativ sub aspectul credinței în spiritul civilizator al Vienei, ca o componentă a mitologiei „bunului împărat”. Se cunoaște că monarhia habsburgică a desfășurat o politică de favorizare a elementului românesc ca o contrapondere față de puterea politică a nobilimii maghiare. Prin unirea religioasă din anul 1701, un număr important al românilor transilvăneni a optat în favoarea greco-catolicismului,

fapt pentru care vor primi din partea Vienei stimulente de natură culturală. Conștienți de binefacerile unor reforme inițiate de Curtea Vieneză, Gheorghe Șincai a avut o perspectivă optimistă asupra inițiativelor preconizate de împăratul Leopold I.

Curtea de la Viena a declanșat un proces prin care și-a propus formarea unei imagini de salvator împăratului, prin cultivarea sintagmei mitul „bunului împărat”²⁰. În acest sens clerul românesc trebuia să facă apel la sensibilitatea colectivă românească, elogiind personalitatea împăratului în diverse ocazii și inoculându-i ideea că este salvatorul românilor din Imperiul Habsburgic. Prin cultivarea acestui mit, Curtea Vieneză instrumentalizează realitățile istorice în asemenea manieră încât nobilimea și Dieta Transilvaniei sunt culpabile pentru condiția marginală a românilor, căci nu aplică reformele Curții Vieneze favorabile acestora.

Pentru a nu fi culpabilizat de partinitate, Gheorghe Șincai îl citează pe istoricul calvin Mihai Cserei. Acesta prezintă scrisoarea împăratului, adresată generalului Rabutin, al cărei conținut era urgentarea eforturilor acestuia pentru ca românii să accepte unirea cu biserica romano-catolică. „Pentru că, măcar ca împăratul, cum s-a zis mai sus, trimisese potent, dară în taină a scris cu mâna sa și supt pecetea cea secretă generalului Rabutin ca să nu gândească cu potentul cel mai dinainte, că numai silit de religiile acatolice din Ardeal l-a dat, ci din toată puterea lui să se nevoiască ca preoții cei românești, nu cu alta, fără numai cu religia cea catolică să se unească; pentru aceea generalul Rabutin nici nu a putut lucra altmintrelea. Cartea aceasta carea și astăzi puțini o știu în Ardeal, generalul Rabutin întorcându-se pe lătinie o a dat în taină domnului Ștefan Apor și pe mâna mea aceea a venit, că toate cărțile lui Ștefan Apor stau la mine și cetind-o m-am minunat la câte au adus pre împăratul cel blând ministrii cei răi”²¹.

În istoria spiritului românesc, Gheorghe Șincai a reprezentat ipostaza nonconformistului veritabil, conservându-și libertatea de expresie în majoritatea acțiunilor culturale și politice realizate. Pregătirea sa teologică nu i-a diminuat spiritul critic și acesta se manifestă cu vehemență în atitudinea față de unirea cu biserica Romei. Iluministul transilvănean era convins de ineficiența actului religios pentru marea masă a ortodocșilor români. „Ci noi, românii, de vom lua afară clerul cel unit, carele încă mai numai atâta se socotește, cât a cincea roată la car, ce folos am avut sau avem din toate acestea”²².

Actele de bunăvoință ale împăraților habsburgici au avut un puternic impact la nivelul sensibilității elitei culturale românești. Cristalizarea sentimentului prohabzburgic a fost posibil datorită faptului că în imaginarul național exista un imens orizont de așteptare. Confrunțați cu dificultăți de natură socială, politică și culturală, românii transilvăneni asociau realizarea

acestor doleanțe prin sprijinul monarhiei habsburgice. „După moartea vlădicului Athanasie I, împăratul Carol VI s-a apucat să zidească cetate la Bălgrad, și fiindcă, după cum se croise cetatea, șanțul cetății trebuia să vină toamna pre-unde era mitropolia românilor, pentru aceea împăratul a poruncit ca să se dea bani românilor și loc, ca aivea să-și facă biserica mitropolicească și așa li s-a dat loc la maierii Belgradului și 1300 de florinți pentru zidirea bisericii”²³.

Imaginea pozitivă a monarhiei habsburgice a fost alimentată de inițiativa suveranului în favoarea românilor, aceea de constituire a fundației de 3800 de florinți pentru episcopul unit Ioan Patachi. „Împăratul Carol VI după ce a schimbat, în anul 1717, Sâmbăta-de-Gios și dominiul Gherlei cu Oarda și cu alte moșii ale mitropoliei din Bălgrad, a poruncit ca vlădicul Ioan Patachi să aibă rezidenția sa în Făgăraș și a scris despre aceea la Roma. Ca împăratul Carol VI și moștenitorii și următorii lui în principatul Ardealului să aibă cădiniță de patronat peste episcopia Făgărașului de a numi și prezentului pre episcopii Făgărașului papei pentru întărire, pentru că însuși împăratul Carol VI a făcut fundația episcopiei Făgărașului, dându-i venituri de 3800 de florinți și 15 creițari”²⁴. Textul elaborat de Gheorghe Șincai, dincolo de formulele protocolare, exprimă sentimente de respect, admirație, fidelitate dinastică, dar și de așteptare mesianică, nutrite de populația românească din Transilvania.

Înzestrarea episcopiei Blajului cu domeniul având aceeași denumire, trimiterea de tineri la Colegiul De Propaganda Fide corespund orizontului de așteptare românesc, fapt remarcat și de Gheorghe Șincai. „Vlădicul Clain, în anul 1739, în 25 de zile ale lunii mai, a adunat săbör de toți protopopii, în care săbör s-a cetit mai sus pusa donație, și deplin s-a încredințat clerul pentru cele ce în trecutul săbör al anului 1738, din 26 ianuarie, a fost cerut pentru securitatea sa, deci foarte s-a bucurat mulțămînd preamilstivului împărat, pentru acest mare bine făcut la tot neamul românesc. Că adevărat se poate zice și cu bună samă așa este, cum că mănăstirea Blajului a adus pe neamul românesc la cunoștiință, la învățatură și la înțălepciune”²⁵.

Enunțul lui Gheorghe Șincai decodifică ideea că episcopia greco-catolică a fost transferată de la Alba Iulia la Făgăraș și apoi la Blaj, ultima localitate devenind, prin înzestrarea cu domeniu și acordarea de resurse financiare, centrul religios și cultural al românilor care au acceptat unirea cu biserica romană²⁶. Prin acest demers suveranul a generat la nivelul imaginarului colectiv trăiri afective intense poziționate în jurul monarhiei habsburgice. Ascensiunea socială a românilor, favorizată de monarhia habsburgică, a fost receptată ca atare și de Samuil Micu. „Românii cei din Ardeal după ce s-au despărțit de Țara Ungurească până la vremile lui Leopold împărat altele nu știa numai să slujească la domni, asupriți și fără de învățatură și străini socotiți în Ardeal”²⁷.

Dacă la nivelul sensibilității țărănești imaginea monarhiei habsburgice a fost percepută prin colportaj și contagiune mentală, la nivelul elitei laice și ecleziastice imaginea „bunului împărat” a fost percepută în manieră rațională și culturală. Pe fundalul relațiilor tensionate cu papa, împăratul Iosif al II-lea a stopat trimiterea tinerilor studioși la Roma și le-a favorizat frecventarea universităților din Viena. În același timp, crește dimensiunea culturală a școlilor din Blaj, a școlilor grănicerești, a școlilor populare, crește semnificativ numărul intelectualității românești, cresc numărul demnităților publice ce devin accesibile și pentru români și apar nume de ofițeri români în regimentele grănicerești. Edictul de toleranță (1781), desființarea iobăgiei în Transilvania (1785)²⁸, călătoriile împăratului Iosif al II-lea în Transilvania (1773, 1783 și 1786), dezvoltarea rețelei de drumuri, desecările și defrișările, extinderea orașelor, așezarea de coloniști din Europa Centrală și de Vest în Banat și Transilvania, construirea unui sistem poștal, măsuri de igienă a populației și a ocrotirii medicale a populației au îmbunătățit condițiile de viață ale românilor transilvăneni²⁹. Analizate în manieră retrospectivă, aceste inițiative și-au verificat semnificația lor în timp și au transfigurat în sensibilitatea colectivă românească imaginea lui Iosif al II-lea, ca „împărat al poporului”.

Acest ultim enunț argumentează faptul că reformele împăraților habsburgici nu au avut un caracter ocazional și nu au depins de bunăvoința unui suveran. Erich Zollner a precizat că Imperiul Habsburgic și funcționarii imperiali au avut o puternică conștiință a misiunii sale civilizatoare în Centrul și Sud-Estul Europei, generată de sentimentul propriilor realizări istorice³⁰. În aceste condiții, atitudinea elitei românilor la stimulii modernizatori ai monarhiei habsburgice exprimă admirația nedimulată față de împăratul Iosif al II-lea. Elita laică și ecleziastică este cucerită de iosefinism și a îmbrățișat cu fervoare cauza împăratului reformator.

Domnia lui Iosif al II-lea reprezintă momentul oportun pentru demonstrarea loialității lui Gheorghe Șincai față de spiritul luminat al împăratului reformator. „Doi Iosifi au împărățit din avgusta Casă Austriei și amândoi au fost foarte minunați; al doilea, supt carele au resuflețit românii și eu atunci mult puteam, cum se va arăta la locul său, pe toți i-au covârșit”³¹.

Gheorghe Șincai este istoricul care a consemnat nu numai evenimentialul politic al istoriei, ci a fost și o personalitate sensibilă la condiția mizerabilă a țărănimii române, discutând despre aceasta în tonalități sumbre și cu o sinceră compasiune. Prin extrapolare cu situația iobagilor din timpul Tripartitului lui Verböczi, Gheorghe Șincai consideră mult mai dificilă condiția iobagilor de la 1770-1780. În spiritul credinței în personajul salvator, iluministul transilvănean discută în termeni elogioși despre inițiativa împăratului Iosif al II-lea privind desființarea iobăgiei. „Românii cei proști au

gemit sub tyrănnia până la 1785, când s-au milostivit avgulul împăratul, Iosif al II-lea, a strica iobăgia, precum se va arăta la locul acela. Barem de ar fi trăit împăratul Iosif pînă când ar fi ușurat și jugul bieților proști, carii nu mult s-au ușurat prin stricarea iobăgiei³². Textul uzitat de Șincai decodifică o nedisimulată admirație față de reformele împăratului Iosif al II-lea, față de demofilia sa și credința că revendicările românilor nu pot fi obținute printr-o confruntare deschisă cu Imperiul Habsburgic, ci prin apelul la gesturile binevoitoare ale împăraților habsburgici.

Note

1. Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române, vol. I (De la origini până la 1900)*, Editura Minerva, București, 1971, p. 62; Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Corint, București, 2007, p. 234; Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, pp. 156-157
2. Nicolae Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria, vol. II. De la mișcarea lui Horea până astăzi (1915)*, Editura Saeculum I.O, București, 2009, p. 45
3. Ion Rotaru, op.cit, p. 63
4. George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini și până în prezent*, ediție nouă, revăzută de autor, Editura Vlad &, Craiova, 1993, p. 62
5. Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică*, Editura Minerva, București, 1988, p. 132
6. Ioan Chindriș, Niculina Iacob, *Secvențe iluministe*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2013, p. 278
7. Remus Câmpeanu, *Elitele românilor din Transilvania veacului al XVIII-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, p. 185; David Prodan, *Din istoria Transilvaniei, Studii și evocării*, București, 1991, p. 318-319
8. Nicolae Iorga, *Istoria românilor*, vol. III. Revoluționarii, Ediția a II-a, Editura Enciclopedică, București, 2006, p.117
9. Ioan Chindriș, *Naționalismul modern*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1996, p. 102
10. Ion Rotaru, op. cit, p. 63
11. Keith Hitchins, *România 1774-1866*, traducere din engleză de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Humanitas, București, 1998, p. 259
12. Pierre Chaunu, *Civilizația Europei în secolul luminilor*, vol. I, traducere și cuvânt înainte de Irina Mavrodin, Editura Meridiane, București, 1986, pp. 61-62
13. Harald Roth, *Mică istorie a Transilvaniei*, traducere de Anca Fleșeru și Thomas Șindilaru, Prefață de Ovidiu Pecican, Editura Pro Europa, Târgu Mureș, 2006, pp. 72-73
14. Gheorghe Șincai, *Cronica românilor*, vol. III, Editura Minerva, București, 1978, p. 129
15. *Ibidem*, p. 169
16. Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*,

- Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, pp. 156-157
17. Serafim Duicu, *Pe urmele lui Gheorghe Șincai*, Editura Sport-Turism, București, 1983, pp. 221-222
  18. Gheorghe Șincai, op. cit., p. 142
  19. *Ibidem*, p. 171
  20. Toader Nicoară, *Transilvania la începuturile timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, P.U.C., Cluj-Napoca, 1997, pp. 339-396; Simona Nicoară, *Mitologiile revoluției pașoptiste. Istorie și imaginar*, P.U.C., Cluj-Napoca, 1999, pp. 209-221; Petre Din, *Mitul bunului împărat în sensibilitatea colectivă a românilor transilvăneni în secolul al XVIII-lea*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2003, pp. 7-21
  21. Gheorghe Șincai, op. cit., pp. 183-184
  22. *Ibidem*, p. 179
  23. *Ibidem*, p. 221
  24. *Ibidem*, p. 243
  25. *Ibidem*, p. 288
  26. Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Ediție revăzută și adăugită, Editura Corint, București, 2007, p. 238
  27. Samuil Micu, *Scurtă cunoștință a istoriei românilor în „Școala Ardeleană”*, vol. I, Ediția Florea Fugariu, București, 1970, p. 10
  28. Erich Zollner, *Istoria Austriei*, Editura Enciclopedică, București, 1997, p. 402
  29. Harald Heppner, *Austria și Principatele Dunărene 1774-1812. O contribuție la politica sud-est europeană a Habsburgilor*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000, pp. 84-87
  30. Erich Zollner, op. cit., vol. I, p. 367
  31. Gheorghe Șincai, *Hronica Românilor*, ediție îngrijită de Florea Fugariu, Editura pentru literatură, vol. III, București, 1967, p. 287
  32. *Ibidem*, vol. II, p. 184

Bibliography

- Beu, Octavian, *L'Empereur Joseph II et la revolte de Horia*, Centrul de Studii și Cercetări privitoare la Transilvania, Sibiu, 1944
- Bloch, Marc, *Les Rois thaumaturges*, Paris, 1986
- Girardet, Raoul, *Mythes et mythologies politiques*, Paris, 1986
- Kantorowicz, Ernest, *Le Deux corps du roi; essai sur la théologie politique au Moyen Âge*, Gallimard, Paris, 1989
- Le Goff, Jacques, *Pour un autre Moyen Âge*, Gallimard, Paris, 1982
- Reszler, André, *Mythes politiques modernes*, Paris, 1981
- Todorov, Tvetan, *La conquête de l'Amérique. La question de l'autre*, Gallimard, Paris, 1982
- Vovelle, Michel, *Idéologies et mentalités*, Gallimard, Paris, 1992